

www.idr.ro

POLICY PAPER

Seria Policy Paper
cuprinde texte bazate
pe surse publice.
Opiniile exprimate
reprezintă punctele
de vedere ale
autorilor.

Institutul Diplomatic Român

Policy Paper nr. 9 / 2014

Criza ucraineană: câteva elemente de geopolitică și geostrategie

Dr. Florin Diaconu

ISSN 2285 – 8938
ISSN-L 2285 – 8938

București 2014

Criza ucraineană: câteva elemente de geopolitică și geostrategie

Dr. Florin Diaconu

Punctul de start nemijlocit al analizei ce urmează este constituit de un fragment dintr-un raport intern al NATO, care evalua, în luna mai a.c., chestiunea generală a eficienței Alianței Nord-Atlantice în contextul concret al crizei din Ucraina. Raportul în cauză – din care publicația *Spiegel* publica, la 19 mai, mai multe fragmente – pune în evidență următoarele: „Capacitatea Rusiei de a întreprinde acțiuni militare semnificative cu puține semne de avertisment prealabile reprezintă o amenințare mai largă pentru menținerea securității și stabilității în zona euro-atlantică. Rusia poate constitui o amenințare militară locală sau regională, rapid și într-un loc la libera sa alegere. Aceasta este [un fapt] atât destabilizator cât și amenințător pentru aceia dintre aliați care se află la granița cu Rusia sau foarte aproape de aceasta”¹.

Câteva zile mai târziu, spre sfârșitul lui mai a.c., George Friedman (întemeietorul și președintele *Stratfor*) a publicat pe site-ul *Strafor. Global Intelligence* un articol intitulat *Borderlands: First moves in Romania*², în care descrie mai multe consecințe (unele deja vizibile, altele doar posibile sau probabile) ale crizei ucrainene. Friedman folosește, pentru a descrie contextul geostrategic generat de acțiunile recente (și de foarte diverse tipuri, precum și cu diverse mize) ale Federației Ruse, sintagma „acest mic Război Rece”, precizând și că, în opinia sa, încă nu e deloc clar, în legătură cu acest episod marcat de escaladarea consistentă și rapidă tensiunilor între Occident și Moscova, „dacă... devine semnificativ”. Această observație permite o mai bună înțelegere a *diferențelor majore de perspectivă* în raport cu criza ucraineană. Pentru observatorul obișnuit din România sau din orice altă țară din zona graniței de Est a NATO, evenimentele din Ucraina *sunt* deja, în mod clar, *foarte* semnificative. Vorbim aici despre o evaluare operată din interiorul unui cadru geopolitic și geostrategic regional, în legătură cu un sistem de referință regional, precum și cu trimitere la interese majore (inclusiv vitale) ale unor actori regionali de talie mică, cel mult mijlocie. Văzută însă din alte regiuni ale lumii, ca și din perspectiva altor seturi de interese, precum și din interiorul unor actori statali cu mult mai puternici decât statele de pe bordura estică a Alianței Nord-Atlantice, criza ucraineană poate fi, uneori, evaluată într-o cheie cu mult mai puțin acută decât aceea în care e cântărită la București, Chișinău, Kiev sau Varșovia. Așadar, ceea ce pentru noi, cei din Estul Europei Centrale (și din proximitatea spațiului ex-sovietic) *este deja* în mod cert *o criză majoră și acută*, pentru George Friedman doar *ar putea* deveni un episod într-adevăr semnificativ (prin magnitudine și prin caracterul peren al consecințelor) la nivel *global*. Chiar și anumite voci din Europa Occidentală – mult mai aproape de focarul de conflict decât SUA, stat cu o poziție geostrategică excepțională,

¹ Fragmentul este citat și comentat în „Unprotected in the East: NATO Appears Toothless in Ukraine Crisis”, articol publicat de *Spiegel Online* la 19 mai 2014, la adresa de Internet <http://www.spiegel.de/international/germany/ukraine-crisis-shows-up-cracks-in-nato-a-970248-druck.html>

² George Friedman, „Borderlands: First Moves in Romania”, text publicat pe site-ul *Stratfor. Global Intelligence*, 27 mai 2014, accesat la adresa de Internet <http://www.stratfor.com/weekly/borderlands-first-moves-romania>

cea ce îl influențează inevitabil pe analistul Friedman – au avut, inclusiv relativ recent, tentația de a minimaliza amploarea și relevanța crizei ucrainene. Așa de exemplu, cu doar două luni în urmă, la sfârșitul lui martie a.c., relatează *Reuters*, șeful marelui conglomerat economic german *Siemens*, Joe Kaeser, afirma, într-o întâlnire „controversată” cu președintele rus Vladimir Putin, că tensiunile dintre Vest și Rusia pe tema situației din Ucraina ar fi doar „turbulențe de scurtă durată”. Abia la începutul lui mai a.c., Kaeser a declarat, la Berlin, că regretă această evaluare, fiindcă „situația a escaladat și sunt foarte îngrijorat în legătură cu evoluțiile”³ din Ucraina.

Având în vedere *diversitatea extremă* a punctelor de vedere legate de criza din Ucraina care au fost deja făcute publice (diversitate pusă în evidență, între altele, și de textele deja trecute în revistă în rândurile anterioare), prezentul studiu își propune să atingă, abandonând din start tentația contraproductivă a completitudinii, *un număr limitat de obiective complementare*: a. să prezinte un număr limitat de *concepte* a căror înțelegere nuanțată și folosire corectă facilitează discutarea serioasă a crizei generate de acțiunile agresive / expansioniste ale Rusiei în Ucraina; b. să evidențieze *câteva din elementele care, împreună, constituie motivația și / sau catalizatorul acțiunilor recente ale Moscovei*, dar și câteva dintre aspectele care descriu *fragilitatea unor segmente constitutive ale puterii Rusiei* (fragilitate cu relevanță în special pe termen mediu și lung); și c. să prezinte, cu o cantitate suficientă de amănunte, câteva aspecte ale manierei în care Occidentul (în special SUA și NATO) a reacționat la mișcările Moscovei, articulând din mers *o strategie centrată pe descurajare, bazată pe resurse limitate, dar cu certă relevanță în plan geopolitic și geostrategic*.

A. Câteva precizări conceptuale preliminare

În acest studiu, conceptele de *geopolitică* și *geostrategie* sunt folosite, în mod constant, cu încărcătura de sens propusă cu ani buni în urmă de către Paul Claval, profesor la Sorbona. El afirma, într-o lucrare tradusă acum mai bine de un deceniu și în limba română, că „geopolitica... este sensibilă la ceea ce, în planurile protagoniștilor, reflectă eterogenitatea spațiului, condițiile naturale, istoria, religia, diversitatea etnică”, în timp ce „geostrategia are un câmp mai restrâns de acțiune”; geostrategia este aceea care „se concentrează asupra raporturilor de forță și asupra logicii armelor” și care „se implică mai ales în domeniul distanțelor și al înaintării”⁴. Același autor afirmă și că „geostrategic, se încearcă să se determine modul în care soluționarea conflictelor este influențată de următorii trei factori: 1. localizarea resurselor aflate la dispoziția actorilor; 2. mobilizarea

³ Remarca inițială a lui Joe Kaeser, ca și rectificarea și nuanțarea ei la începutul lui mai 2014 sunt prezentate în “Siemens CEO expresses regret for comments on Ukraine standoff”, știre *Reuters*, 7 mai, 2014, la adresa de Internet <http://www.reuters.com/article/2014/05/07/siemens-russia-idUSB4N0NR00620140507>. Minimalizarea inițială de către șeful Siemens a tensiunilor dintre Moscova și Occident este amintită și mai recent, în comentarii de presă mai ample, cum ar fi, de exemplu, Rene Wagner, Andreas Rinke, „Exclusive: German industry steps up drive to prevent Russia sanctions”, articol *Reuters*, 16 mai 2014, la adresa de Internet <http://www.reuters.com/article/2014/05/16/us-germany-russia-business-idUSBREA4F0F020140516>

⁴ Paul Claval, *Geopolitică și geostrategie: Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*, Editura Corint, București, 2001, p. 10

lor efectivă în anumite teritorii; jocurile de disimulare și de surpriză permise de teritoriu și distanță”⁵.

Pentru o mai bună înțelegere a componentei *geopolitice* și *geostrategice* a actualei crize din Ucraina, de certă utilitate este înțelegerea și folosirea aparatului conceptual propus de Zbigniew Brzezinski în lucrarea sa *Marea tablă de șah: Supremația americană și imperativele sale geostrategice*. Lucrarea în cauză, apărută în 1997 la BasicBooks, a fost tradusă și în limba română, fiind publicată în mai multe ediții succesive (cea mai timpurie fiind cea din 2000, pe care o vom folosi în continuare). Brzezinski afirma, acum mai bine de 15 ani: „competiția bazată pe criteriul teritoriilor domină încă chestiunile mondiale... în această competiție, așezarea geografică este încă punctul de plecare în definirea priorităților externe ale unui stat-națiune, iar mărimea teritoriului național rămâne, de asemenea, unul dintre criteriile majore de stabilire a statutului și puterii”⁶. Autorul în cauză, care precizează și că „exercitarea supremației mondiale a Americii trebuie să acorde atenție” specială „faptului că geografia politică rămâne o chestiune decisivă în politica internațională”⁷, propune o înțelegere nuanțată și flexibilă a realităților cu relevanță geopolitică și geostrategică, operată prin intermediul unui tandem de concepte complementare: acela de *jucător geostrategic activ* și acela de *pivot geopolitic*. Potrivit lui Brzezinski, „jucători geostrategici activi sunt acele state care au capacitatea și voința națională de a-și exercita puterea sau influența dincolo de propriile granițe în vederea schimbării actualei situații geopolitice într-o măsură care afectează interesele Americii”. Autorul citat aici subliniază faptul că jucătorii geostrategici activi sunt state care au „potențialul și / sau predispoziția de a fi instabile din punct de vedere geopolitic”, precum și că, „din diferite motive – căutarea ‘măreției’ naționale, împlinirea ideologică, mesianismul religios, creșterea puterii economice – unele state” din această categorie „chiar caută să obțină dominația regională sau o poziție mondială”. În contrast cu jucătorii geostrategici (care au nu doar resursele necesare, ci mai ales *voința* de a reconfigura, politicește vorbind, în folosul propriu, teritorii aflate *dincolo* de propriile granițe), „pivoții geopolitici sunt acele state a căror importanță decurge nu din puterea sau din motivația lor, ci mai degrabă din așezarea lor sensibilă și din consecințele situației lor potențial vulnerabile pentru comportamentul jucătorilor geostrategici”. Mai precis, „pivoții geopolitici sunt desemnați de poziția lor geografică”; aceasta „în unele cazuri le conferă un rol special fie în asigurarea accesului în zone importante, fie în refuzarea accesului la resurse pentru jucătorul important”⁸.

Studiul de față ia în calcul faptul că acțiunile întreprinse de Rusia în Ucraina / pe teritoriul Ucrainei sunt, practic, o *agresiune*. Și că aceasta semnifică, foarte clar, sfârșitul unei consistente perioade de *destindere* în relațiile dintre Vest și Federația Rusă (perioadă care seamănă, întrucâtva, cu destinderea din vremea Războiului Rece). Iar reacția Occidentului – adică a unor state aflate în Vestul Eurasiei, dar și a SUA, ca și a NATO (și, într-o *anumită* măsură a UE) – față de agresiunea rusă împotriva Ucrainei are deja o

⁵ Paul Claval, *op. cit.*, p. 8

⁶ Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah: Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 50

⁷ *Ibidem*, p. 49

⁸ Pentru aceste definiții vezi *Ibidem*, p. 53

componentă clară, pe care o putem numi, cu un termen deja încetățenit în analiza de relații internaționale, *descurajare*. Facem în continuare câteva precizări legate de realitățile pe care le denumim folosind conceptele de *agresiune*, *destindere* și *descurajare*.

În contextul studiului de față, numim *agresiune* „un atac sau o intervenție ilegală, nejustificată, incorectă sau imorală din partea unui stat sau a agenților acestuia împotriva altuia”⁹. Subliniem aici și faptul că „în uzanța internațională obișnuită”, agresiunea „poate să nu se limiteze la acte militare deschise sau disimulate” și în diverse ocazii „poate lua forma unor măsuri economice”¹⁰. Subliniem aici faptul că, potrivit autorilor pe care îi cităm aici, practic „cea mai temeinică” încercare de a defini agresiunea este cea făcută în 1933 de către „Litvinov, ministrul de externe sovietic, în Convenția pentru Definirea Agresiunii”. Litvinov enumera mai multe condiții care, întrunite, configurează ceea ce numim *agresiune*. Dintre aceste condiții, *mai multe sunt prezente, în mod evident, în cazul acțiunilor recente sau în curs de derulare ale Federației Ruse pe teritoriul Ucrainei*: „o invazie armată a teritoriului altui stat, fără declarație de război”; atacuri „fără declarație de război împotriva teritoriului... altui stat”; și faptul că „se acordă ajutor bandelor armate invadatoare din interiorul unui stat și se refuză luarea tuturor măsurilor posibile pentru a lipsi bandele armate de ajutor și protecție”¹¹.

Numim aici *destindere* tipul de situație în care se constată, pe arena internațională, „o relaxare sau o slăbire a încordării” relațiilor „tensionate anterior dintre state”. Autorii pe care îi cităm aici amintesc faptul că, în istoria europeană, astfel de perioade au avut loc în mai multe ocazii: după 1815 („concertul european”) și, mai aproape de zilele noastre, după Locarno (1925), care „a avut drept rezultat pactul Kellog-Briand de la Paris, 1928, care a încercat să elimine războiul dintre state”. Și mai aproape de zilele noastre, conceptul este folosit pentru a descrie o fază ceva mai puțin tensionată a relațiilor dintre cele două superputeri ale lumii Războiului Rece. Amintind însă faptul că destinderea ce a caracterizat, începând cu un anumit moment al anilor 60, relațiile sovieto-americane a luat brusc sfârșit cu „invadarea Afganistanului de către Uniunea Sovietică, în 1979”, lucrarea citată aici insistă asupra faptului că „destinderea nu înseamnă că s-au rezolvat conflictele sau că vreuna dintre părți acceptă principiile ideologice ale celeilalte”. În plus, Evans și Newnham atrag atenția și asupra faptului că, după criza cubaneză din 1962, perioada de destindere ce a urmat a avut o semnificație ce azi e mult mai clară: aceea că „a servit Estului pentru a se întări în detrimentul Vestului”¹². *Ca și în cazul modalității în care a luat sfârșit destinderea din vremea Războiului Rece, asistăm astăzi la o nouă tensionare (rapidă și consistentă) a relațiilor Moscovei cu Vestul, ca urmare directă a unui nou puseu agresiv / ofensiv în politica externă a Rusiei.*

Descurajarea, afirmă același relativ recent apărut *Dicționar de relații internaționale* pe care l-am folosit aici și pentru prezentarea rezumativă a altor concepte,

⁹ Graham Evans, Jeffrey Newnham, *Dicționar de relații internaționale englez-român*, Editura Universal Dalsi, București, 2001, p. 19

¹⁰ *Ibidem*, p. 19

¹¹ *Ibidem*, p. 19

¹² *Ibidem*, pp. 135-136

este „un angajament condițional de a aplica represalii dacă o altă parte nu se manifestă în modul dorit”¹³. Practica descurajării „se concentrează în mod exclusiv asupra sancțiunilor negative sau amenințărilor, precum și pe prevenirea comportamentului nedorit”. Lucrarea citată aici subliniază, între altele, faptul că, atunci când vorbim despre descurajare, ea are sens – și eficacitate – doar „dacă Ținta poate fi convinsă că amenințarea nu este o vorbă goală, că Inițiatorul nu va ezita s-o pună în aplicare”. Altfel spus, elementul central al descurajării este credibilitatea, respectiv „procesul prin care amenințările devin operative”¹⁴. Lucrarea din care cităm aici insistă și asupra faptului că existența și funcționarea credibilității cer „ca Inițiatorul să posede capacitatea militară necesară pentru a pune în aplicare amenințările”. Evans și Newnham operează, făcând trimitere la o lucrare din 1966 a lui Schelling, o distincție extrem de utilă inclusiv pentru discuția noastră – aceea dintre descurajare și constrângere. Dacă descurajarea este caracterizată de faptul că „inițiatorul încearcă să preîntâmpine un anumit comportament”, constrângerea înseamnă că Inițiatorul „încearcă să redreseze situația după aceea”. Schelling mai susține și că „realizarea unei situații de constrângere efectivă poate fi mai dificilă” decât descurajarea, „deoarece comportamentul a fost deja inițiat”, iar statul care ar putea intenționa să recurgă la constrângere poate fi perceput ca încercând „să dea ceasul înapoi, cerând Țintei să schimbe ceea ce a făcut deja”¹⁵. *Considerăm că, la momentul de față, unele dintre măsurile deja întreprinse de Occident (în special de către SUA și NATO) pentru a limita posibilitatea ca Rusia să continue o linie accentuat agresivă a politicii sale externe pot și înțelese drept fiind o parte a unui efort tot mai consistent de descurajare, cu relevanță – și consecințe – în plan geopolitic și geostrategic.*

B. Motivația geopolitică / geostrategică și fragilitățile puterii Federației Ruse

Pentru a înțelege mai nuanțat ce *a generat* (sau cel puțin *a catalizat*) noul apetit al Moscovei pentru *un format agresiv-expansionist al politicii externe, pus în practică acum pe teritoriul Ucrainei*, merită să ne întoarcem, măcar pentru câteva clipe, la analiza întreprinsă de Brzezinski în legătură cu *jucătorii geostrategici activi*, ca și cu *pivoții geopolitici*. Brzezinski afirmă, între altele, că în Eurasia pot fi identificați „cinci jucători geostrategici-cheie”, precum și cinci pivoți geopolitici majori. Jucătorii geostrategici principali sunt Franța, Germania, Rusia, China și India, iar cei cinci pivoți importanți sunt Ucraina, Azerbaidjanul, Coreea de Sud, Turcia și Iranul. El face și precizarea că doi dintre cei cinci importanți pivoți geopolitici din Eurasia – respectiv Turcia și Iranul – se definesc „poate, parțial, și ca jucători” geostrategici (altfel spus, că ei au în mod clar un statut de putere mai clar definit decât cel al statelor care sunt simpli pivoți)¹⁶.

Subliniem aici faptul că *Federația Rusă este în mod evident, și în contextul actualei crize din Ucraina, un jucător geostrategic deosebit de activ (respectiv un stat care are voința și resursele de putere necesare pentru a-și urmări propriile interese și în*

¹³ Graham Evans, Jeffrey Newnham, *op. cit.*, p. 136

¹⁴ *Ibidem*, p. 137

¹⁵ *Ibidem*, p. 138

¹⁶ Pentru lista celor cinci jucători geostrategici și lista celor cinci pivoți geopolitici importanți din Eurasia vezi Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah: Supremația americană și imperatiile sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 54

teritorii aflate dincolo de granițele proprii), în timp ce Ucraina s-a manifestat din plin, în ultimele luni, ca simplu pivot geopolitic (altfel spus, ca stat care a oferit, prin propria fragilitate, un larg teren de manifestare pentru voința și interesele jucătorului geostrategic Rusia. Mai subliniem aici, în finalul discuției legate de conceptele de jucător geostrategic și de pivot geopolitic, și faptul că Brzezinski atrage în mod special atenția că „identificarea pivoților geopolitici-cheie eurasiatici de după Războiul Rece și protejarea lor este... un aspect crucial al geostrategiei mondiale a Americii”¹⁷.

În legătură cu poziția și rolul de pivot geopolitic ale Ucrainei, Brzezinski afirmă următoarele: „Ucraina, un nou și important spațiu pe tabla de șah care este Eurasia, este un pivot geopolitic deoarece simpla sa existență ca țară independentă ajută la transformarea Rusiei”. Mai precis, „fără Ucraina, Rusia încetează să mai fie un imperiu eurasiatic. Rusia fără Ucraina poate să aspire încă la statutul de imperiu, dar atunci ar deveni un stat imperial cu precumpănire asiatic, pasibil de a fi atras în conflicte – care îl vor slăbi – cu statele central-asiatice”. Dimpotrivă, nota Brzezinski, „dacă Moscova își recapătă controlul asupra Ucrainei” (o Ucraină importantă datorită masei totale a populației, datorită resurselor naturale notabile, ca și datorită largii sale ieșiri la Marea Neagră), „Rusia câștigă automat, din nou, mijloacele necesare pentru a deveni un puternic stat imperial”, întins nu doar în Asia, ci „în Europa și în Asia”. Brzezinski mai atrăgea atenția și asupra faptului că „Pierderea independenței de către Ucraina ar avea consecințe imediate pentru Europa Centrală, deoarece ar transforma Polonia în pivotul geopolitic de pe frontiera estică a unei Europe unite”¹⁸. Exact această perspectivă este aceea care îngrijorează Polonia, țară care a cerut NATO, între altele, desfășurarea a două brigăzi grele de trupe ale unor state occidentale pe teritoriul său național (chestiune asupra căreia vom reveni pe parcursul acestui studiu). Și subliniem aici că nu numai Polonia se află la Vest de Ucraina, ci și România.

Mai aproape de zilele noastre, alți autori reiau – și completează – maniera în care poate fi înțeleasă, din perspectivă geopolitică și geostrategică, actuala criză din Ucraina. Așa de exemplu, Robert D. Kaplan susține, într-o carte foarte recent tradusă și în limba română, că dezmembrarea URSS în 1991 a condus la situația în care „Rusia s-a văzut redusă la dimensiunile ei cele mai mici, de dinaintea domniei Ecaterinei cea Mare”. În plus, Moscova s-a confruntat și cu problema constituită de faptul că suprafața teritoriului – redusă, dar totuși uriașă – „trebuia protejată, de acum înainte, de o populație doar cu puțin mai mare de jumătate din cea a fostei Uniuni Sovietice”¹⁹. Autorul citat concluzionează că, în astfel de condiții, la Moscova a renăscut curând după 1991 „o poziție revizionistă, intenționând să recâștige – într-o formă subtilă sau poate nu chiar atât de subtilă – zonele ei limitrofe: Belarusul, Ucraina, Moldova, Caucazul și Asia Centrală”, regiuni importante nu doar în termeni legați de augmentarea adâncimii strategice a teritoriului controlat de Moscova, ci și în termeni demografici, aici trăind „26 de milioane

¹⁷ *Ibidem*, p. 53

¹⁸ Pentru nuanțele și precizările referitoare la Ucraina ca pivot important pentru interesele – și *extrem* de vulnerabil în raport cu puterea și voința – Rusiei vezi *Ibidem*, p. 59

¹⁹ Robert D. Kaplan, *Răzbușunarea geografiei: Ce ne spune harta despre conflictele viitoare și lupta împotriva destinului*, Grup Media Litera, București, 2014, p. 241

de ruși”²⁰. Problema demografică este, pentru decidenții de la Kremlin, cu atât mai acută cu atât trend-urile în plină derulare sunt, în termeni strategici, îngrijorătoare. Mai precis, populația Rusiei, „și așa insuficientă, se mai și reduce într-un ritm alert... date fiind rata scăzută a nașterilor, rata crescută a deceselor, rata înaltă a avorturilor și slaba imigrație, populația de 141 milioane de locuitori a Rusiei ar putea scădea la 111 milioane până în anul 2050”²¹.

Tot Kaplan mai susține că este utilă luarea în calcul a faptului că Rusia *ar fi putut* opta, *oricând* în ultimele două decenii, pentru un program masiv și accelerat de reforme și modernizare profundă. Dar, „în loc să liberalizeze Rusia..., Putin a optat pentru expansionismul neoțarist, făcut posibil pe termen scurt de uriașele resurse naturale pe care le poate arunca în joc țara sa”²². O astfel de observație concentrează atenția asupra *voinței politice ca ingredient central al evoluțiilor de pe arena internațională*.

În sfârșit, subliniem aici, Robert D. Kaplan crede și că, deși preocupat tot mai mult de situația din Asia, „Putin nu a renunțat cu totul la dimensiunea europeană a geografiei ruse. Dimpotrivă, concentrarea asupra Ucrainei ca parte dintr-un efort mai vast de refacere a sferei de influență rusești în zonele învecinate Rusiei demonstrează dorința lui ca Rusia să se ancoreze în Europa, fie și în termeni nedemocratici”²³. Lucrarea din care cităm aici pune în evidență și faptul că „Ucraina reprezintă statul-pivot care în sine și prin sine transformă Rusia”, precum și faptul că „învecinându-se cu Marea Neagră la sud și cu fostele țări-satelit est-europene la vest, simpla independență a Ucrainei ține Rusia în mare măsură în afara Europei”²⁴. Subliniem aici că această evaluare *foarte* recentă a relevanței *geostrategice* a Ucrainei (evaluare care pune în lumină, chiar dacă în mod indirect, o parte importantă dintre sursele agresiunii Rusiei în Crimeea și, mai recent, în alte câteva regiuni cu consistentă populație rusofonă și rusofilă din Ucraina de Est) este întemeiată, în linii mari, pe construcția conceptuală pe care o propunea, încă din a doua jumătate a anilor 1990, Zbigniew Brzezinski, la care ne-am referit deja.

În legătură cu motivațiile ce stau la baza actualului puseu agresiv / expansionist al politicii externe a Rusiei, e utilă – credem – și *prospectarea unor elemente perene ale politicii externe a Moscovei*. Pentru o mai bună înțelegere a acestora, facem aici trimitere la câteva dintre ideile enunțate, cu mulți ani în urmă, de George Kennan în concluziile unei lucrări intitulată *Soviet Foreign Policy, 1917-1941*. Precizăm aici faptul că este cât se poate de limpede că Federația Rusă de astăzi nu este URSS (nici din perspectivă ideologică, nici din punct de vedere al resurselor totale de putere, mult diminuate astăzi față de momentul de apogeu al statului sovietic), dar e la fel de clar că, exact ca și în cazul *altor* state, există anumite *aspecte de continuitate* care leagă (uneori în chip spectaculos) epoci istorice foarte diferite. Pentru discuția pe care o propunem aici, ni se par interesante următoarele elemente: mai întâi, Kennan insistă în mod explicit asupra faptului că ideea politică rusă (înveșmântată, în perioada pe care lucrarea sa o studiază, în

²⁰ *Ibidem*, p. 242

²¹ *Ibidem*, p. 244

²² *Ibidem*, p. 248

²³ *Ibidem*, p. 248

²⁴ *Ibidem*, p. 248

haina regimului sovietic) poate profita de orice situație în care oponenții săi sunt „divizați în momente cruciale”; în al doilea rând, autorul subliniază și faptul că, în multe ocazii, „geografia a ajutat” Rusia (în cazul actualei crize din Ucraina, acest fapt este cât se poate de evident; în ultimă instanță, distanțele dintre zonele de concentrare ale trupelor ruse și teritoriile ucrainene aflate imediat dincolo de graniță sunt modeste – și în unele cazuri minuscule, aceasta în timp ce, de exemplu, navele americane de luptă ajunse în Marea Neagră au avut de străbătut mii de kilometri, venind din Mediterana sau chiar din Atlantic); în al treilea rând, Kennan atrage atenția asupra faptului că atitudinea Moscovei este adesea influențată de „preconcepții împotriva Vestului”, ca și de faptul că funcționează, practic în permanență, „suspiciunea tradițională rusească și sentimentul de insecuritate în raport cu lumea exterioară”, ca și „cultivarea, din motive ce țin de politica internă, a mitului unui mediu extern ostil”²⁵. Subliniem aici că, și în cazul crizei ucrainene actuale, toate aceste trei elemente sunt cât se poate de relevante. Cât despre prejudecățile legate de Occident, perceput de către Rusia ca fiind permanent ostil, aducem aici aminte că în iulie 2009, șeful Statului Major General al forțelor armate ale Rusiei, generalul Nikolai Makarov, declara că „NATO și China sunt cei mai periculoși rivali geopolitici ai noștri”²⁶. Dincolo de referirea la China – care nu ne interesează în mod direct în discuția de față – subliniem aici faptul că *foarte înalți responsabili militari ruși priveau NATO (respectiv cea mai puternică și relevantă structură politico-militară a Occidentului), chiar și după ani buni de detensionare (destindere) notabilă și de cooperare constantă, drept fiind principalul rival / inamic în plan geopolitic și geostrategic.*

În ceea ce privește *fragilitățile și disfuncțiile importante care există în interiorul unor segmente ale puterii Federației Ruse* – și care merită să fie discutate cât mai atent și nuanțat, credem, pentru că de înțelegerea lor depinde măsura în care estimările legate de evoluția viitoare a crizei din Ucraina sunt sau nu valide – amintim aici, pe scurt, următoarele: Mai întâi, faptul că, în termenii *oricărei* discuții serioase legate de *puterea națională*, este clar – chiar nu neapărat la prima vedere – faptul că *Rusia se confruntă cu notabile probleme pe multiple planuri. Acestea sunt de natură, pe de o parte, să erodeze chiar în viitorul relativ apropiat (și într-o manieră crescândă) influența Rusiei în plan regional, continental și global; iar pe de altă parte, aceleași probleme ar putea influența în chip semnificativ, credem, acțiunile decidenților de la Kremlin, posibil / probabil interesați să atingă în orice chip anumite obiective de politică externă înainte ca erodarea relativ rapidă a puterii Rusiei să producă rezultate disfuncționale cu adevărat majore și, probabil, ireversibile.*

Dintre problemele care influențează negativ dinamica puterii Federației Ruse amintim aici doar câteva, listate și discutate cu suficient de multe detalii de Zbigniew Brzezinski în lucrarea sa *Triada geostrategică: Conviețuirea cu China, Europa, Rusia* (lucrare tradusă și în limba română cu câțiva ani în urmă). Brzezinski afirmă, între altele,

²⁵ Pentru aceste idei, ca și pentru fragmentele citate, vezi George Kennan, *Soviet Foreign Policy 1917-1941*, D. Van Nostrand Company, New York, Cincinnati, , Toronto, London, Melbourne, 1960, pp. 114-115

²⁶ Robert D. Kaplan, *Răzbușunarea geografiei: Ce ne spune harta despre conflictele viitoare și lupta împotriva destinului*, Grup Media Litera, București, 2014, p. 236

că „experimentul comunist a lăsat moștenire poporului rus o agricultură ruinată, o infrastructură socială retardată și în multe locuri primitivă, o economie înapoiată care se confruntă tot mai mult cu riscul dezindustrializării progresive, un mediu înconjurător devastat și o populație amenințată demografic”²⁷. Dintre aceste *zone de importanță fragilitate a puterii Rusiei*, autorul citat insistă, între altele, asupra celor economice. La momentul redactării lucrării lui Brzezinski, situația produsului intern brut (PIB) al Federației Ruse era următoarea: *un PIB relativ modest*, atât în cifre absolute cât și pe cap de locuitor (în special în comparație cu SUA, care era de aproximativ 10 ori mai puternică în termenii performanței economice măsurate prin PIB²⁸), *o capacitate de absorbție a investițiilor străine directe de asemenea destul de tasată* (Brzezinski face trimitere la cifre care demonstrează că, în unele perioade ale trecutului recent, Rusia a absorbit, pe unitatea de timp, mai puține investiții directe decât Polonia, precum și de câteva zeci de ori mai puține astfel de investiții decât China²⁹). Brzezinski sublinia și faptul că „discrepanțele calitative din inovația tehnologică și competitivitatea economică dintre Rusia și vecinii săi vestici pot fi” încă „și mai mari”³⁰, precum și mai semnificative decât problemele deja trecute în revistă.

Același autor (Zbigniew Brzezinski, la care am mai făcut trimitere și în alte segmente ale prezentului studiu) insistă asupra faptului că, dincolo de nivelul nu foarte înalt al performanței economice, în Rusia „imaginea socială este și mai sumbră” – cu aproximativ o jumătate din populație trăind în zone puternic poluate; cu 75 % din apa potabilă consumată în Rusia de asemenea intens poluată; cu un sistem de sănătate care „funcționează prost” (printre consecințele acestei realități fiind rata înaltă a îmbolnăvirilor cu tuberculoză, ca și faptul doar în jur de 40 % dintre copii se nasc sănătoși, precum și faptul că speranța de viață pentru bărbați a scăzut cu cinci ani într-un singur deceniu, ajungând în 1999 la doar 59 de ani). Același autor sublinia și faptul că „potrivit unui studiu, cam 20 la sută din elevii de clasa I” din Rusia „au fost diagnosticați cu o formă de retardare mintală”³¹.

Dar, inclusiv pe termen relativ scurt, cel mai puternic impact asupra puterii naționale a Rusiei îl au *evoluțiile clar negative ale componentei cantitative a resurselor demografice*. Mai precis, „populația Rusiei a scăzut de la 151 milioane în 1990 la aproximativ 146 de milioane în 1999 – cu decese anuale... care depășesc nașterile cu ușor peste 50 %”. Brzezinski pune în evidență și faptul că „unele studii anticipează că populația Rusiei ar putea să scadă sub 135 de milioane în 2025”. Problemele demografice ale Rusiei sunt agravate, afirmă autorul citat aici, și de faptul că „mulți ruși pleacă din extremitățile expuse..., din nord și din Extremul Orient spre regiunea centrală, mai sigură, la vest de Urali, atrăgând după sine eforturi foarte mari pentru colonizarea periferiilor cu o populație rară, din nord și est”³².

²⁷ Zbigniew Brzezinski, *Triada geostrategică: Conviețuirea cu China, Europa, Rusia*, Editura Historia, București, 2006, p. 101

²⁸ *Ibidem*, p. 102

²⁹ *Ibidem*, 102-103

³⁰ *Ibidem*, p. 103

³¹ Pentru aceste aspecte care radiografiază starea generală a societății și mai ales *calitatea* componentei demografice a puterii naționale a Rusiei vezi *Ibidem*, pp. 103-104

³² Pentru aceste elemente vezi *Ibidem*, pp. 104-105

Toate aceste date, puse împreună, pot contura – credem – o ipoteză de lucru ce explică de ce a acționat Rusia așa cum a acționat, precum și de ce a acționat acum și nu într-un alt moment: *obsesia geopolitică și geostrategică legată de controlul asupra Ucrainei privity ca zonă-pivot s-a dovedit a fi foarte puternică (și dublată, în plus, de iluzia că Occidentul nu va avea nici voința politică și nici capacitatea de a elabora, rapid, o strategie de răspuns, centrată pe descurajare) la Moscova; și e posibil ca Rusia să fi preferat să acționeze acum, în condițiile în care slăbiciunile evidente și multiple ale unor elemente constitutive ale puterii sale nu au ajuns încă în stadiul în care să genereze consecințe disfuncționale majore, ce ar putea fi de o gravitate extremă abia în anii ce vin.*

C. Reacția Occidentului în raport cu acțiunile Federației Ruse: măsuri clare de descurajare

Există deja (încă din aprilie-mai a.c.) *numeroase* puncte de vedere care susțin faptul că Occidentul – și în special SUA – se află în plin proces de reacție la mișcările agresive ale Rusiei. George Friedman este unul dintre autorii influenți de acest tip. Ceea ce ne interesează în mod special în analiza lui Friedman – aceea la care ne-am referit și în partea de început a prezentului studiu – este faptul că el afirmă, în termeni extrem de direcți, că interesul prioritar al Rusiei este, foarte probabil, acela de a nu îngădui cumva ca tensiunile legate de Ucraina să escaladeze în continuare; și aceasta fiindcă în multe situații „crizele îi impulsionează pe americani să acționeze rapid și, în mod frecvent, eficient”, în timp ce, dimpotrivă, „crizele care se sting îi fac pe americani să se oprească și să analizeze direcția în care se mișcă evenimentele”. În opinia lui Friedman, recenta vizită a vicepreședintelui Joe Biden la București demonstrează, destul de clar, că SUA „se mișcă cu repeziciune, într-o modalitate de criză”.

Friedman mai afirmă și că o intervenția americană masivă și directă este, în condițiile actuale, puțin probabilă. El crede că Washingtonul a dezvoltat, în timp, un anumit „tipar al implicării sale în Europa”. Acest tipar are următoarele elemente centrale: Washingtonul „amână intervenția până în ultimul moment, construiește structuri de alianță, sprijină aliații cu ajutor economic și militar, iar apoi așteaptă până târziu în timpul jocului înainte de a interveni, întotdeauna sperând că nici nu va fi nevoie să o facă” în mod efectiv. Evaluarea lui Friedman este aceea că recente vizite în România ale unor înalți demnitari americani (dintre care îi amintește pe Joe Biden și pe Chuck Hagel) sunt elemente semnificative ale „procesului de creare a unui bloc regional menit să-i îndiguiască³³ pe ruși și să stabilească un cadru pentru ajutorul militar”, precum și că „intervenția” directă americană „se va produce mult mai târziu, dacă are loc vreodată”³⁴. Friedman face aici apel direct la un termen masiv folosit în perioada Războiului Rece și / sau pentru analiza raporturilor geostrategice de la apogeul Războiului Rece – acela de *îndiguire (containment)*. În opinia noastră, ceea ce întreprinde acum Occidentul (și în special Washingtonul) este *mai degrabă un set de măsuri de descurajare* (vezi definiția termenului în capitolul precedent al prezentului studiu).

³³ Conceptul folosit este „to contain”.

³⁴ George Friedman, *op. cit.*, p. 2

Una dintre formele cele mai consistente de *descurajare* (cu sublinierea faptului că vorbim despre o descurajare întreprinsă, cel puțin până acum, cu *mijloace limitate și convenționale*) a continuării de către Rusia, în bazinul Mării Negre și în alte regiuni învecinate, a unor acțiuni politico-militare agresive și / sau cu potențial destabilizator înalt a fost (și *continuă să fie*), în contextul crizei din Crimeea, prezența în Marea Neagră a unor nave *mari* de luptă ale SUA. Menționăm aici și faptul că, în mai multe ocazii, Federația Rusă s-a arătat a fi – prin declarații și acțiuni – *extrem* de iritată de prezența navală americană în Marea Neagră. Acest tip de reacție dovedește, credem, că *o prezență navală americană (sau a NATO) semnificativ întărită în Marea Neagră (sau în vecinătatea imediată a Mării Negre) poate fi un eficient instrument de descurajare, operată cu mijloace convenționale (non-nucleare), apt să limiteze semnificativ atât libertatea de manevră strategică, cât și șansele de succes ale unor eventuale noi acțiuni agresive ale Federației Ruse îndreptate împotriva Ucrainei și / sau a altor state din Europa Central-Estică.*

Încă de la sfârșitul primei decade a lunii martie a.c., mai multe știri și comentarii din presa internațională puneau în evidență faptul că Federația Rusă considera prezența unor nave militare americane în Marea Neagră ca fiind o „dovadă” că SUA „și întărește rapid prezența militară în regiune”. Mai precis, sursa citată aici amintea că o agenție de presă rusă (este vorba despre *Russia Today*), beneficiară a unor alocații financiare acordate direct de către guvernul de la Moscova, afirma că prezența în Marea Neagră a distrugătorului *USS Truxtun* constituie „o provocare pentru flota militară rusă”, precum și „un element constitutiv al concentrării unor forțe americane în sprijinul Ucrainei”. Sursa citată amintea și că presa progubernamentală rusă a vehiculat acest tip de interpretare a prezenței în Marea Neagră a lui *USS Truxtun*, un distrugător modern, înarmat cu rachete ghidate, chiar și *după* ce surse oficiale americane au precizat că deplasarea navei în cauză în Marea Neagră, ca și exercițiile navale mixte americano-româno-bulgare la care a participat *Truxtun* „fuseseră planificate cu mult înainte ca rușii să trimită trupe în Crimeea”³⁵.

La 11 martie, *Veterans Today. Military & Foreign Affairs Journal* publica un articol care făcea trimitere la contramăsuri întreprinse de Rusia ca răspuns direct la prezența navei *USS Truxtun* în Marea Neagră. Publicația afirma, referindu-se la „rapoarte de presă neconfirmate”, că, „drept răspuns” la prezența în Marea Neagră a navei *USS Truxtun* și a fregatei *USS Taylor* (care a revenit în zonă, într-o a doua misiune, în aprilie a.c.), Rusia ar fi instalat în Crimeea baterii de rachete anti-navă *Bastion*, precum și că două nave militare rusești aflate în Mediterana au fost rechemate urgent pentru a întări capacitatea de acțiune a Flotei Mării Negre³⁶.

³⁵ Richard Sisk, „Russia Reacts to US Warship's Arrival in Black Sea”, *Military.com News*, 10 martie 2014, material accesat la adresa de Internet <http://www.military.com/daily-news/2014/03/10/russia-reacts-to-us-warships-arrival-in-black-sea.html>

³⁶ “US missile in Black Sea triggers Russian anti-ship missile deployment: Russia welcomes US Destroyer Truxtun by moving Bastion anti-ship missiles to Crimea”, *Veterans Today. Military & Foreign Affairs Journal*, 11 martie 2014, la adresa de Internet <http://www.veteranstoday.com/2014/03/11/us-missile-destroyer-truxton-in-black-sea-triggers-russian-anti-ship-missile-deployment/>

La începutul lui aprilie a.c., ziarul turcesc de limbă engleză *Today's Zaman* publica un articol în care se făcea trimitere la faptul înalte oficialități de la Moscova (între care inclusiv ministrul de Externe al Federației Ruse, S. Lavrov) se arată a fi extrem de iritate de prezența navelor militare ale SUA în Marea Neagră, precum și de ritmul (și durata) acestor misiuni ale *U.S. Navy*. Titlul articolului sugera că Moscova *avertizase* deja în mod deschis Ankara și Washingtonul, recurgând la panoplia pretextelor și argumentelor juridice. Mai precis, detalia publicația citată aici, Lavrov declarase, într-o conferință de presă susținută la Moscova, că nave militare ale SUA ar fi rămas în Marea Neagră, „de mai multe ori, dincolo de termenele prevăzute în Convenția de la Montreux”. Înalta oficialitate rusă preciza, în contextul respectiv: „Am adus aceasta în atenția Statelor Unite și a Turciei”. Conform sursei citate, oficialități turce de rang înalt afirmaseră însă, încă din martie, referindu-se tocmai la Convenția în cauză, că „această înțelegere n-a fost niciodată încălcată” și că respectarea ei strictă „reprezintă un principiu” clar pentru Ankara. Nici oficialitățile americane nu recunoșteau încălcarea Convenției de la Montreux (care prevede că nave de luptă ale unor state ce nu au ieșire directă la Marea Neagră nu pot rămâne în apele acesteia decât cel mult 21 de zile, precum și că nu pot trece prin Strâmțori nave cu un deplasament mai mare de 45.000 de tone); ele afirmau, sec, doar că au „extins perioada în care *USS Truxtun* a fost prezentă în Marea Neagră și acum, odată ce bastimentul aceasta a plecat de aici, o altă navă de luptă e în marș spre Marea Neagră”³⁷

Spre sfârșitul primei jumătăți a lunii aprilie a.c., *USS Donald Cook*, un alt distrugător din clasa *Arleigh Burke*, înarmat cu rachete ghidate, a fost survolat în repetate ocazii de un avion de luptă rusesc, pe când se afla în apele internaționale din „vestul Mării Negre”. Episodul în cauză (despre care un purtător de cuvânt al Pentagonului, colonelul Steve Warren, declara că este o „acțiune provocatoare și lipsită de profesionalism”³⁸) demonstrează, cât se poate de clar, că *decidenții de la Moscova sunt serios deranjați de prezența unor bastimente ale NATO în zona flancului sudic al axei principale a oricărei eventuale noi acțiuni rusești înspre centrul, sudul sau vestul Ucrainei*.

La 23 aprilie a.c., presa internațională relatează că o altă navă de luptă americană, fregata *USS Taylor (FFG-50)* începea o nouă misiune în Marea Neagră. *USNI News* afirma, între altele (făcând referire directă la faptul că, la momentul respectiv, nu mai puțin de 3 nave ale NATO – dintre care două ale SUA și una franceză – se aflau, concomitent, în misiune în Marea Neagră), că fregata în cauză, dotată inclusiv cu armament antibalistic, „este o parte a unei misiuni americane menite să ofere aliaților din

³⁷ “Russia warns Turkey, US on American ships in Black Sea”, *Today's Zaman* (ediția electronică), 3 aprilie 2014, articol accesat la adresa de Internet <http://www.todayszaman.com/news-343784-russia-warns-turkey-us-on-american-ships-in-black-sea.html>

³⁸ Pentru fragmentele citate aici vezi, între altele, articolul „Russian jet's passes near U.S. ship in Black Sea 'provocative': Pentagon”, *Reuters*, 14 aprilie 2014, material accesat la adresa de Internet <http://www.reuters.com/article/2014/04/14/us-usa-russia-blacksea-idUSBREA3D15Q20140414>

regiune, prin prezență, noi asigurări după tulburările politice din Ucraina ce au condus la anexarea Crimeei de către Rusia”³⁹.

Prezența navelor de luptă americane în Marea Neagră – și mai ales semnificația *strategică* și *geopolitică* a misiunii acestor nave – constituie, în ultima vreme, un subiect de interes inclusiv pentru comentatori și segmente ale presei din regiuni aflate la mare depărtare de Ucraina și de consecințele regionale directe ale politicii neo-imperiale⁴⁰ a Rusiei. Așa de exemplu, cotidianul electronic *The Times of India* (parte a unui mare concern media cu câteva zeci de milioane de vizitatori în fiecare lună⁴¹) preciza, cu mai puțin de o lună în urmă, la 21 mai 2014, preluând un material de presă al *AFP*, că trimiterea spre Marea Neagră a unui crucișător înarmat cu rachete ghidate constituie „cea mai recentă măsură întreprinsă de Washington pentru a-și liniști aliații îngrijorați de intervenția Rusiei în Ucraina”. Este vorba despre crucișătorul *USS Vella Gulf* (o navă de luptă mare, din clasa *Ticonderoga*⁴², înarmată cu zeci de rachete ghidate de diverse tipuri), despre care știm că a sosit în Marea Neagră la foarte scurtă vreme după plecarea înspre Mediterana a mai sus amintitei fregate *USS Taylor*. Materialul *AFP* preluat de *The Times of India* preciza și că „de când a început criza din Ucraina, în martie, SUA au trimis trupe în țări est-europene pentru exerciții desfășurate în comun și au trimis nave în Marea Neagră, pentru exerciții efectuate împreună cu statele NATO din zonă”. Aceeași sursă de presă menționează că purtătorul de cuvânt al Pentagonului, contraamiralul John Kirby, a declarat că în lunile ce urmează, prezența militară americană în zona direct afectată de criza din Ucraina și, în termeni mai generali, de politica expansionistă a Rusiei va include „o prezență navală în interiorul și în afara Mării Negre”⁴³.

Un alt instrument de *descurajare* – ca și un pilon extrem important în orice eventuală nouă politică de *îndiguire* a Rusiei – este *consolidarea prezenței militare aeriene și terestre occidentale (și în special americane) în țările din zona extremității estice și nord-estice a NATO*. Menționăm aici faptul că *trimiterea de efective militare suplimentare către țări membre NATO de la granița estică a Alianței a început foarte devreme*. O sursă de presă deja citată în acest studiu preciza, încă de la sfârșitul primei treimi a lunii martie, că forțele aeriene ale SUA trimiseseră deja „12 avioane de vânatoare

³⁹ Sam LaGrone, “USS Taylor Returns to Black Sea, 3 NATO Ships Now in Region”, articol publicat în *USNI News*, 23 aprilie 2014, accesat la adresa de Internet <http://news.usni.org/2014/04/23/uss-taylor-returns-black-sea-3-nato-ships-now-region>

⁴⁰ Sintagma „nou imperialism” este folosită, cu referire la Rusia, în lucrări extrem de serioase, dintre care amintim aici Janusz Bugajski, *Pacea rece: Noul imperialism al Rusiei*, Editura Casa Radio, București, 2005

⁴¹ Pentru date referitoare la această chestiune vezi, de exemplu, textul intitulat „About Us”, la adresa de Internet <http://www.timesinternet.in/about-us/corporate-overview/cview/15615486.cms>

⁴² Pentru datele tehnico-tactice ale crucișătoarelor ghidate din clasa *Ticonderoga* (27 la număr, în total) vezi, între altele, textul *Cruisers – CG*, pe site-ul oficial al *US Navy*, la adresa de Internet http://www.navy.mil/navydata/fact_display.asp?cid=4200&tid=800&ct=4. Pentru *USS Vella Gulf* (CG 72), vezi pagina web oficială a navei, la adresa de Internet <http://www.vella-gulf.navy.mil/> - nava are 173 metri lungime, o viteză de peste 30 de mile marine pe oră, un deplasament total maxim de peste 9.600 tone, costă cam 1 miliard de dolari și poate lansa diferite tipuri de rachete (antibalistice, antinavă, antisubmarin, de croazieră). Aceste rachete, 122 la număr, pot fi lansate de sistemul *MK 41 VLS* (*Vertical Launching System*)

⁴³ “Ukraine crisis: US sends another warship to the Black Sea”, articol publicat de *The Times of India*, 21 mai 2014, la adresa de Internet <http://timesofindia.indiatimes.com/world/us/Ukraine-crisis-US-sends-another-warship-to-the-Black-Sea/articleshow/35406135.cms>

F-16 și 300 de oameni în Polonia, ... pentru un exercițiu organizat ca răspuns la criza din Ucraina”. Tot la începutul lui martie, alte șase avioane de luptă americane (de tip F-15), precum și un avion de realimentare în zbor, de tip KC-130, „au ajuns în Lituania pentru a se alătura patrulilor aeriene care păzesc statele baltice”⁴⁴.

În ceea ce privește componenta *aeriană* a *descurajării*, cel mai recent episod pe care merită să îl amintim este faptul că mai multe bombardiere *strategice* ale *U.S. Air Force (USAF)* au fost recent trimise la baze din Marea Britanie. La 11 iunie, *CNN* publica un articol care făcea referire la faptul că două bombardiere „invizibile” (*stealth*) de tip *B-2*, care fac parte din Regimentul 509 de bombardament (*509th Bomb Wing*) și care au decolat de la Whiteman Air Force Base (mare aeroport militar în statul Missouri) au ajuns deja la baza aeriană Fairford din Marea Britanie, după ce au survolat localitatea Cirencester⁴⁵. *Aparent*, două avioane nu reprezintă mare lucru. *În realitate*, lucrurile stau cu totul altfel. SUA au acum doar 20 de astfel de aeronave, ceea ce înseamnă că *avioanele deja aflate la baza RAF de la Fairford reprezintă 10 % din forța de șoc a SUA constituită din bombardiere strategice stealth*. Mai mult, raza de acțiune a acestor avioane este enormă. Surse publice susțin că *B-2* poate zbura în jur de 6.000 de mile (respectiv peste 9.600) de kilometri fără realimentare. Amintim aici și că avioane de tip *B-2* (foarte scumpe – fiecare aparat costă în jur de 1,16 miliarde dolari) au mai fost trimise în misiuni de *descurajare* (cea mai recentă și mai semnificativă dintre ele a fost cea din primăvara lui 2013, când SUA au decis să trimită bombardiere *strategice* în Coreea de Sud, pentru a obliga astfel Coreea de Nord să dezescaladeze rapid tensiunile din regiune. În plus, atrage acum atenția faptul că la misiunea acestor avioane s-a referit nu vreun purtător de cuvânt oarecare al Pentagonului, ci chiar amiralul Cecil Haney, comandantul entității numite *U.S. Strategic Command*⁴⁶. Oficialitățile americane nu au făcut nici o declarație care să lege în mod direct trimiterea avioanelor *B-2* în Marea Britanie de criza din Ucraina, dar *CNN* subliniază că „avioane americane de vânătoare au fost deja trimise în Europa în misiuni de instrucție similare pentru a arăta sprijin față de aliații din NATO”. Haney a declarat că „această desfășurare a unor bombardiere strategice oferă oportunitatea neprețuită de a întări și a îmbunătăți interoperabilitatea cu aliații și partenerii noștri”. Tot Haney a mai precizat și că „instruirea și integrarea forțelor strategice demonstrează... aliaților noștri că avem tipurile de aeronave și capacitatea profesională potrivite pentru a răspunde unei varietăți de amenințări și de situații potențiale”⁴⁷.

Amintim aici că și bombardiere strategice de un tip ceva mai vechi – *B-52* – au fost trimise de SUA în Europa, la doar o zi după ce președintele Obama a anunțat, în timpul unui vizite oficiale în Polonia, că a decis creșterea prezenței militare americane în

⁴⁴ Pentru trimiterea de către SUA, în martie 2014, a acestor forțe aeriene suplimentare către statele baltice membre ale NATO vezi, între altele, Richard Sisk, „Russia Reacts to US Warship's Arrival in Black Sea”, *Military.com News*, 10 martie 2014, material accesat la adresa de Internet <http://www.military.com/daily-news/2014/03/10/russia-reacts-to-us-warships-arrival-in-black-sea.html>

⁴⁵ Mariano Castillo, „U.S. sends B-2 stealth bombers to Europe”, articol *CNN*, 11 iunie 2014, la adresa de Internet <http://edition.cnn.com/2014/06/10/world/europe/europe-b-2-bombers/>

⁴⁶ Pentru responsabilitățile *globale* pe care le are *U.S. Strategic Command* vezi, între altele, pagina web a USSTRATCOM, la adresa de Internet <http://www.stratcom.mil/>

⁴⁷ Mariano Castillo, *op. cit.*

zona europeană. Este vorba, relatează *Military Times*, despre două bombardiere cu baza la Barksdale, în Louisiana, ca și despre unul din unitatea care utilizează în mod normal baza aeriană Minot, din Dakota de Nord. Toate trei au aterizat la baza RAF de la Fairford (unde se află și cele două B-2 la care ne-am referit deja). Un comunicat al *U.S. Air Force* preciza că misiunea bombardierelor americane în Europa va dura „aproximativ două săptămâni”, vreme în care ele vor întreprinde „zboruri de instrucție” în întreg spațiul pentru care este responsabil *U.S. European Command*, precum și că aceste misiuni de pregătire de luptă vor permite echipajelor „să se familiarizeze cu bazele aeriene și cu operațiunile în regiune”. Aceeași sursă preciza și că unul dintre bombardierele B-52 urma să participe la activitățile direct legate de a 70-a aniversare a debarcării din Normandia⁴⁸.

Și componenta *terestră* a descurajării este interesantă. Amintim aici, între altele, faptul că la începutul lunii mai a.c., relatează un material de presă publicat de *Bloomberg*, premierul leton Laimdota Straujuma declara, la Washington, D.C., că ar dori „să vadă forțe ale SUA staționate *permanent* (sublinierea noastră – F.D.)” în țara sa⁴⁹. Subliniem, în legătură cu materialul din care cităm aici, și faptul că titlul său conține conceptul de *descurajare*. Aceeași sursă de presă sublinia faptul că opinia premierului leton ilustrează eforturile „noilor membri estici ai NATO de a avea forțe militare ale alianței staționate permanent în țările lor, o mișcare în contradicție cu înțelegerea din 1997 între NATO și Rusia, care limita bazele NATO în zonele din învecinate Rusiei”⁵⁰. În opinia noastră, *o prezență permanentă a unor trupe occidentale pe teritoriul unor state NATO din zona estică a Alianței ar putea conferi un plus notabil de credibilitate, perenitate și eficiență măsurilor de descurajare* întreprinse acum de NATO pentru a limita noul puseu de expansionism neo-imperial al Rusiei.

Amintim aici și faptul că nu doar micile state baltice sunt interesate de consolidarea umbrelei de securitate pe care o poate oferi NATO prin desfășurarea de trupe terestre suplimentare. Și actori regionali mai puternici din zona de Est a NATO, cum ar fi Polonia, fac eforturi notabile pentru a-și consolida suplimentar statutul de putere. Amintim în acest context faptul că Varșovia a solicitat deja în mod explicit staționarea pe teritoriul său, în baze *permanente*, a unui număr notabil de militari occidentali. Încă de acum aproximativ două luni, respectiv la începutul lui aprilie a.c., site-ul *atlanticcouncil.org* făcea un bilanț consistent al solicitărilor poloneze, citând materiale de presă ce deja fuseseră publicate de *Financial Times*, *New York Times* și *Telegraph*. Conform acestei surse, invazia rusă în Crimeea (urmată ulterior de anexarea *de facto* a acestui teritoriu), precum și concentrarea de către Rusia a unor efective militare consistente la granița estică a Ucrainei „au făcut ca Varșovia să ceară trimiterea a două brigăzi grele ale trupelor NATO în Polonia”. Sursa citată amintea și că premierul polonez Donald Tusk declara, explicând decizia de a cere desfășurarea mai multor mii de militari occidentali în țara sa, că „știm din istorie că garanțiile pot fi goale de conținut. Garanțiile

⁴⁸ Oriana Pawlik (Staff writer), *Military Times*, „U.S. deploys B-52s to Europe”, 4 iunie 2013, text accesat la adresa de Internet <http://www.militarytimes.com/article/20140604/NEWS08/306040053/U-S-deploys-B-52s-Europe>

⁴⁹ Terry Atlas, David Lerman, „NATO’s Eastern Members Seek Bases to Deter Russian Threat”, articol publicat de *Bloomberg*, la 2 mai 2014, accesat la adresa de Internet <http://www.bloomberg.com/news/2014-05-01/nato-s-eastern-members-seek-bases-to-deter-russian-threat.html>

⁵⁰ *Ibidem*

oferite de țări serioase în legătură cu integritatea teritorială a Ucrainei s-au dovedit de asemenea de o calitate îndoielnică”. Într-un asemenea context, Tusk declara că „vrem ca Polonia să fie apărată de forțe armate, nu doar de cuvinte înscrise într-un tratat”. Declarațiile premierului Tusk le completau și nuanțau pe acelea ale ministrului polonez de Externe, Radoslaw Sikorski, care declarase în timpul unei vizite în Germania că staționarea în Polonia a două „brigăzi grele” – deci în jur de 10.000 de militari – „ar fi complet satisfăcătoare pentru noi”⁵¹. Amintim aici că, tot la începutul lui aprilie, Lauri Lepik, ambasadorul Estoniei la NATO, afirma, în termeni cât se poate de clari: „ceea ce doresc Statele Baltice este o prezență aliată sub forma unei prezențe militare efective”⁵².

Pe fondul unor solicitări de tipul celor prezentate în mod detaliat în paragrafele de mai sus, autoritățile de la Washington au decis – spre sfârșitul lunii aprilie a.c. – să trimită nu numai avioane de luptă, ci și unități terestre în patru dintre statele membre NATO cu ieșire la Marea Baltică (respectiv Polonia, Letonia, Lituania și Estonia). Contraamiralul american John Kirby, purtător de cuvânt al Pentagonului, preciza că intenția este de a genera astfel o „prezență permanentă, prin rotație”, a unor unități militare americane în zonele din Europa Central-Estică care se simt amenințate, în contextul generat de criza din Crimeea, de acțiunile pe care le-ar putea întreprinde în continuare Federația Rusă. Kirby preciza și că este vorba, pentru început, de 4 companii din cadrul Brigăzii Aeropurtate 173, din cadrul *U.S. Army* (unitate care se află acum încartiruită la Vicenza, în Italia). El afirma și că trimiterea celor patru companii de elită înspre Polonia și cele trei mici state baltice reprezintă doar primul pas „dintr-o serie de activități extinse de instruire ale forțelor terestre” ale SUA în Europa de Est, precum și că „de la agresiunea Rusiei în Ucraina, căutăm constant căi de a-i reasigura pe aliații și partenerii noștri de atașamentul nostru față de Articolul 5” al tratatului constitutiv al NATO (acela care prevede că un atac împotriva unui stat membru va fi considerat un atac împotriva tuturor aliaților). Sursa pe care o cităm aici menționează și faptul că, aproximativ cu o săptămână înainte de decizia americană de a trimite unități terestre în zone potențial amenințate de Rusia, NATO anunțase că va avea „mai multe avioane în aer, mai multe nave pe mările, și mai multă capacitate de luptă terestră” pentru a proteja țările ce se simt amenințate de Rusia⁵³.

La începutul lunii mai, noi unități ale forțelor speciale americane plecau spre Europa Centrală și de Est, anunța *Military Times* (citând un material publicat de *Associated Press*). Sursa folosită aici vorbea despre „aproximativ 200 de militari și personal din unități de sprijin” (probabil logistic). Aceste efective urmau să participe, în lunile ce vin, la mai multe aplicații militare. La momentul respectiv, 40 de militari americani participau la aplicația (cu durata de două săptămâni) *Exercise Spring Storm*, în Estonia. În jur de 140 de militari urmau să participe, în mai, la aplicația *Exercise Flaming Sword* (organizată în Letonia și Lituania și care urma să se desfășoare cu participarea

⁵¹ “Ukraine Crisis: Poland Calls for 10,000 NATO Troops on its Territory”, material de presă publicat de atlanticcouncil.org la data de 2 aprilie 2014, text care înglobează informații din *Financial Times*, *New York Times*, *Telegraph*, la adresa de Internet <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/ukraine-crisis-poland-calls-for-10-000-nato-troops-on-its-territory>

⁵² *Ibidem*; expresia tradusă aici este, în textul original, “allied presence in the form of boots on the ground”

⁵³ Pentru toate fragmentele citate în acest paragraf vezi Andrew Tilghman (Staff writer), „4 Army units heading to Eastern Europe”, *Army Times*, 22 aprilie 2014, text accesat la adresa de Internet <http://www.armytimes.com/article/20140422/NEWS08/304220055/4-Army-units-heading-Eastern-Europe>

„unor forțe americane și din alte șapte state” membre ale NATO). Un al treilea exercițiu militar de proporții, intitulat *Namejs*, urma să se desfășoare în Letonia. La momentul respectiv, Pentagonul anunța că unitățile din trupele speciale ale SUA „vor întreprinde exerciții de folosire a limbilor vorbite în regiune, a unor deprinderi culturale, ca și pregătire tactică în cele trei republici baltice, precum și în alte două țări din Europa de Est în următoarele două luni”⁵⁴.

În legătură cu componenta *terestră* a forțelor militare pe care Occidentul le-a trimis spre Europa Central-Estică, facem aici și următoarea precizare: Exact ca și în cazul navelor de luptă americane trimise în misiuni de patrulare, precum și pentru a participa la exerciții militare în Marea Neagră, efectivele militare terestre trimise de SUA în Europa Centrală și de Est, ca parte a unui efort de *descurajare* a unei noi agresiuni a Rusiei, *par a fi – strict cantitativ* vorbind – complet insuficiente. Cele doar câteva companii despre la care ne-am referit în rândurile anterioare nu numără, împreună, decât în jur de 600 de oameni. Cât de eficiente, ne putem întreba, pot fi astfel de efective – foarte mici, în comparație cu zecile de mii de oameni concentrați de Rusia la granița cu Ucraina și / sau chiar folosiți efectiv în operațiuni de diverse tipuri în Crimeea și în regiunile rusofone din estul Ucrainei – într-un efort politico-militar profilactic, menit să-i facă pe ruși să *nu* întreprindă și alte operațiuni agresive / ofensive, de tipul celor din Ucraina? Componenta cantitativă este, în formularea unui răspuns serios la o astfel de întrebare, *doar o parte* a datelor pe care le putem asambla într-un demers cognitiv-predictiv. Cealaltă parte a răspunsului constă în luarea în calcul a unor aspecte ce țin mai ales de *calitatea profesională* a efectivelor în cauză. Segmentul intitulat „About us” de pe pagina web a Brigăzii 173 aeroportate din cadrul *U.S. Army - 173rd Infantry Brigade Combat Team (Airborne)* oferă informații relevante care permit *explorarea dimensiunii calitative a desfășurării în Europa de Est a unor efective limitate numeric*. Unele dintre elementele (unități și subunități) ce compun acum brigada în cauză au luptat în Europa în ambele războaie mondiale. Regimentul 503 de parașutiști (*Parachute Infantry*), format în 1941 la Fort Bragg, a participat în 1943, în Noua Guinee, la prima misiune majoră de desant aerian încununată de succes pe teatrul de război din Pacific. La 16 februarie 1945, aceeași unitate a fost desantată în insula Corregidor, în cadrul efortului de a recaptura Filipinele. Pentru merite deosebite în luptă, unitatea a câștigat o menționare prezidențială (*Presidential Unit Citation*). Ca mare unitate de sine stătătoare, Brigada 173 a fost constituită în 1963. Începând cu 1965, ea a fost cea dintâi mare unitate militară a SUA trimisă în Vietnam. În 1967, brigada a întreprins singura misiune majoră de desant aerian din întreg războiul din Vietnam. Marea unitate (supranumită *Sky Soldiers*) a luptat apoi *continuu*, vreme de șase ani, pe teatrul de război din Vietnam, și militari din rândurile sale au obținut 13 Medalii de Onoare (*Medals of Honor*). La 26 martie 2003, 1.000 de militari din Brigada 173 au fost parașutați în Irak, pentru a contribui la operațiunea *Iraqi Freedom I*. În 2005, brigada a fost trimisă în Afganistan, în zona graniței cu Pakistanul. În luptele contra insurgenților talibani, cinci militari din rândul Soldaților Cerului au obținut, pentru bravură în luptă, Steaua de Argint (*Silver Star*). Reorganizată ca unitate aeroportată (*Airborne Brigade Combat Team*) între 2006 și 2007, brigada a fost din nou

⁵⁴ Lolita C. Baldor (AP), „U.S. commandos head to Baltics, Europe for training”, *Military Times*, 8 mai 2014, la adresa de Internet <http://www.militarytimes.com/article/20140508/NEWS08/305080048/U-S-commandos-head-Baltics-Europe-training>

trimisă în Afganistan, unde a participat la setul de misiuni de luptă numite *Operation Enduring Freedom VIII*. În acest context, unitatea a obținut, prin valoarea profesională și vitejia excepțională a militarilor săi, o cantitate impresionantă de distincții și medalii militare: o Medalie de Onoare (*Medal of Honor*), o Cruce pentru Merite Deosebite (*Distinguished Service Cross*), ca și 32 de Stele de Argint (*Silver Stars*). În 2009, brigada a fost din nou trimisă în Afganistan, unde s-a distins din nou în operațiuni dificile, în regiunea de la sud de Kabul. În 2012, marea unitate a fost iar trimisă în Afganistan, de data aceasta în provinciile Wardak și Logar, unde a contribuit masiv inclusiv la operațiuni de stabilizare a teritoriului în contextul începutului dezangajării / retragerii progresive a forțelor ISAF din Afganistan, ca și la instruirea forțelor armate afgane⁵⁵. Concluzia noastră este aici următoarea: În condițiile în care experiența de luptă – inclusiv cea *extrem* de recentă – a Brigăzii Aeropurtate 173 este *atât de consistentă*, opinia noastră este aceea că trimiterea înspre Europa Central-Estică a unor subunități ale sale constituie, în termenii *calității* resurselor folosite, *un semn clar de seriozitate a efortului de descurajare întreprins acum de SUA și NATO, în ciuda caracterului limitat al cantității de resurse nemijlocit utilizate*.

Dar – și subliniem aceasta în mod deosebit, în segmentul final al acestui capitol al studiului de față - *descurajarea nu înseamnă însă doar pregătiri consistente și credibile pentru folosirea, la nevoie, a forței militare, ci și exprimarea în spațiul public, în termeni lipsiți de orice echivoc, a voinței politice de a reacționa la agresiune și / sau la escaladarea presiunilor asupra unor țări aliate și parteneri*. Exact aceasta a făcut, între altele, vicepreședintele Joe Biden, care a efectuat o vizită oficială la București (activitate diplomatică practic complementară vizitei oficiale a președintelui Barack Obama în Polonia). Biden a făcut, între altele, trimitere directă la valoarea geostrategică a României în contextul crizei din Ucraina. El a afirmat că „România este importantă pentru America. România contează ca partener militar în Irak, în Afganistan. Contează ca aliat situat la mai puțin de 450 de km de agresiunea rusească din Crimeea”. Biden a făcut însă și afirmații clare privind voința politică a SUA. În condițiile în care „românii se află acum într-o zonă mai dificilă”, spunea înaltul demnitar american, „împărtășim preocuparea României cu privire la evenimentele din Ucraina și am condamnat împreună intervenția militară ilegală a Rusiei și ocuparea Crimeei de către aceasta”. Biden a precizat în termeni lipsiți de orice echivoc și că „preocuparea României cu privire la apărarea și securitatea sa este de înțeles. Intervenția militară ilegală a Rusiei din Ucraina și continuarea încălcării suveranității și integrității teritoriale a Ucrainei de către aceasta evidențiază cât de important este să ne asigurăm că aliații au încredere în angajamentele exprimate în Articolul 5 al Tratatului NATO. În parte, scopul vizitei mele este să subliniez angajamentul de neclintit al SUA față de garanțiile de apărare colectivă a țărilor din Europa. În ultimele săptămâni, SUA și alți aliați NATO au luat o serie de măsuri pentru a consolida prezența noastră militară în România și în Europa Centrală și de Est. În prezent, infanteriștii marini americani care fac parte din Forța Rotatională a Mării Negre (*Black Sea Rotational Force*), o forță care include 250 de infanteriști marini și

⁵⁵ Pentru toate aceste elemente rezumate aici vezi textul „The 173rd Airborne Bigade History”, în cadrul paginii web *oficiale* a brigăzii, la adresa de Internet <http://www.eur.army.mil/173abct/BDE/about.html>. Text accesat la 13 iunie 2014

marinari de la Baza Aeriană Mihail Kogălniceanu desfășoară în România exerciții cu soldați români pentru creșterea interoperabilității și asigurarea nivelului de pregătire”⁵⁶.

În timpul discursului rostit, la 20 mai 2014, la Baza Aeriană Otopeni, în fața participanților români și americani la exercițiul militar comun intitulat *Carpathian Spring*, vicepreședintele Joe Biden folosea formulări încă *și mai tranșante*: el afirma că atașamentul SUA față de ideea apărării colective, așa cum e aceasta definită de Articolul 5 al Tratatului întemeietor al NATO, „constituie o obligație sacră din punctul nostru de vedere – o obligație sacră nu doar la momentul actual, ci oricând”. Adresându-se apoi, în mod direct, participanților români, Biden spunea: „Puteți conta pe noi. Punct. Noi facem ceea ce spunem, și suntem cât se poate de serioși când spunem ceva”⁵⁷. Acest punct de vedere este, așa cum am precizat deja, complementar cu acela exprimat, câteva zile mai târziu, de către președintele Obama, în timpul unei vizite în Polonia. Obama a declarat cu acel prilej că „am venit aici, mai întâi de toate, ca să reafirm angajamentul SUA față de securitatea Poloniei. Ca aliați NATO, noi avem obligația apărării noastre colective, potrivit Articolului 5”, precum și că „astăzi, anunț o nouă inițiativă menită să consolideze securitatea aliaților noștri din Europa. În cadrul acestui efort și cu sprijinul Congresului, SUA va pre-poziționa mai mult echipament militar în Europa. Vom lărgi exercițiile și pregătirea întreprinse împreună cu aliații, spre a mări capacitatea de a fi gata de acțiune a forțelor noastre... Vom mări numărul militarilor americani – din forțele terestre și aeriene – care se vor roti continuu în țările aliate din Europa Centrală și de Est. Și vom accelera și consolida parteneriatul cu Ucraina, Moldova și Georgia”. Obama preciza, cu aceeași ocazie: „cer Congresului să aprobe până la un miliard de dolari pentru sprijinirea acestui efort, care va fi o demonstrație puternică a angajamentului de nezdruccinat al Americii față de aliații noștri din NATO”. Președintele SUA preciza, cu aceeași ocazie, și că, împreună cu mai mulți lideri politici europeni, a decis că „noi provocări din partea Rusiei vor fi întâmpinate cu noi costuri pentru Rusia, incluzând, dacă e necesar, sancțiuni suplimentare”⁵⁸.

Menționăm, în finalul acestui segment al prezentului studiu, faptul că există și anumite opinii care afirmă că rezultatul recentelor alegeri pentru Parlamentul European ar putea exercita o anumită influență asupra dinamicii crizei ucrainene. Așa de exemplu, Erik Brattberg (care este Resident Fellow la *Brent Scowcroft Center on International Security at the Atlantic Council* in Washington, D.C.) susține că pozițiile semnificativ întărite ale diverselor categorii de eurosceptici vor avea „implicații negative pentru eficacitatea UE și, prin urmare, pentru Statele Unite”. Mai precis, scrie Brattberg, noul

⁵⁶ Cătălina Mihai, „EXCLUSIV - INTERVIU cu Joe Biden: Sprijinul României va avea un rol cheie pentru refacerea stabilității Ucrainei și aderarea la UE a Moldovei”, *Mediafax*, 20 mai 2014, text accesat la adresa de Internet <http://www.mediafax.ro/politic/exclusiv-interviu-cu-joe-biden-sprrijinul-romaniei-va-avea-un-rol-cheie-pentru-refacerea-stabilitatii-ucrainei-si-aderarea-la-ue-a-moldovei-12637008>

⁵⁷ “Remarks by Vice President Joe Biden to Joint United States and Romanian Participants in Carpathian Spring Military Exercise”, 20 mai 2014, la adresa de Internet <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/05/20/remarks-vice-president-joe-biden-joint-united-states-and-romanian-partic>

⁵⁸ Pentru fragmentele folosite aici vezi textul „Remarks by President Obama and President Komorowski of Poland in a Joint Press Conference”, pe site-ul Casei Albe, 3 iunie 2014, la adresa de Internet <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/06/03/remarks-president-obama-and-president-komorowski-poland-joint-press-conf>

Parlament European „ar putea fi mai puțin capabil să promoveze integrarea în domeniul energiei în întreaga UE”. Mai mult, „un Parlament European mai divizat ar putea de asemenea să reducă și mai mult eficacitatea politicii externe a Uniunii Europene”. Autorul la care facem trimitere aici estimează: „Combinat, aceste implicații ale votului sunt vești proaste pentru UE și pentru SUA, în momentul în care acestea se confruntă cu atitudinea agresivă a Rusiei pe flancul estic al Europei”. Brattberg este încă și mai pesimist atunci când afirmă, în rândurile finale ale textului din care cităm, că fondurile și sprijinul oferite de Rusia „partidelor populiste de extremă dreapta din Europa înseamnă că Moscova ar putea dobândi acum o voce mai puternică la Bruxelles”⁵⁹. Altfel spus, Brattberg pune în lumină ceea ce *ar putea* fi, în special pe termen mai degrabă mediu și lung, *un factor consistent de gripaj sau de erodare a eficacității politicii de descurajare pe care SUA, împreună cu parteneri europeni din NATO (dar și din UE) o aplică acum în relațiile cu Rusia.*

Tipul de pesimism structurat prezent în texte cum ar fi cel al lui Brattberg este însă contestat – sau cel puțin foarte serios echilibrat – de *opinii care tind să evalueze criza ucraineană drept fiind, între altele, o enormă și neașteptată fereastră de oportunitate pentru destinul pe termen lung al NATO.* Așa de exemplu, Harlan Ullman (care este acum președinte al structurii numite Killowen Group – ce oferă consultanță unor lideri importanți ai vieții politice și guvernamentale, ca și unor personalități cu rol major în dinamica globală a comunității de afaceri – și, concomitent, Senior Adviser la *Atlantic Council*) afirmă, deschis, că Vladimir Putin este, într-un fel, o „carte de atu strategică” pentru NATO. Ullman a publicat, la 5 martie 2014, un text în care afirmă că, înainte de izbucnirea și escaladarea rapidă a crizei ucrainene (și, deci, înainte de momentul în care o stare accentuată și crescândă de tensiune s-a făcut simțită în relațiile dintre Occident și Rusia), Alianța Nord-Atlantică se afla „pe o traiectorie ce ducea către irelevanță”⁶⁰. Plecând de la o asemenea formulare, înțelegem că izbucnirea și derularea crizei din Ucraina obligă NATO să reacționeze – altfel spus, că *vorbim despre o criză care, între altele, are și rolul (pozitiv, cel puțin pe termen mediu și lung, pentru interesele de securitate și apărare ale Occidentului) de a plasa NATO pe o traiectorie care face Alianța, din nou, ca și în vremea Războiului Rece, extrem de relevantă.*

⁵⁹ Erik Brattberg, “Europe’s Elections May Complicate Efforts to Confront Russia and Complete a Transatlantic Trade Pact”, articol publicat pe site-ul atlanticcouncil.org la 25 mai 2014, la adresa de Internet <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/europe-s-elections-may-complicate-efforts-to-confront-russia-and-complete-a-transatlantic-trade-pact>

⁶⁰ Harlan Ullman, „NATO’s Strategic Ace: Vladimir Putin”, text publicat pe site-ul atlanticcouncil.org la 5 martie 2014, la adresa de Internet <http://www.atlanticcouncil.org/publications/articles/nato-s-strategic-ace-vladimir-putin>